

Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Wet

MELDCODE

huiselijk geweld en kindermishandeling

van kracht!

Vraag & Antwoord Augustus 2013

1. **Waarom is er een wet meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling?**
2. **Waarom is er sprake van een meldrecht en geen meldplicht?**
3. **Wat verplicht de wet meldcode?**
4. **Wat is een meldcode?**
5. **Voor welke sectoren is het hebben van een meldcode verplicht?**
6. **Waarom worden bijv. dierenartsen niet in de verplichting meegenomen?**
7. **Voor welke vormen van geweld geldt de wet meldcode?**
8. **Geldt de wet meldcode ook voor zelfstandig werkende professionals?**
9. **Wat is rol van de branche- en beroepsverenigingen?**
10. **Wat is de rol van (centrum)gemeenten?**
11. **Waar moet een meldcode minimaal aan voldoen?**
12. **Wat is de functie van het basismodel meldcode?**
13. **Welke minimumeisen zijn toegevoegd en waarom?**
14. **Hoe is het basismodel tot stand gekomen?**
15. **Wat is de relatie met de verwijzindex risicojongeren (VIR)?**
16. **Hoe worden de professionals opgeleid in het werken met een meldcode?**
17. **Waarom is huiselijk geweld en kindermishandeling samengevoegd in één meldcode?**
18. **Wanneer mag een professional het beroepsgeheim doorbreken?**
19. **Hoe werken het AMK en STEUNPUNT HG samen?**
20. **Moeten vrijwilligers ook met een meldcode werken?**
21. **Welke hulpmiddelen zijn om de meldcode binnen mijn organisatie te implementeren?**
22. **Hoe verhoudt de landelijke meldcode zich tot sectorspecifieke of regionale meldcodes?**
23. **Welke gemeenteambtenaren moeten werken met een meldcode?**
24. **Wat is een kindcheck?**
25. **Is het verplicht een deskundige o.h.g.v. letseldeskundige te raadplegen?**
26. **Op welke manier is het toezicht op de wet geregeld?**
27. **Wat zijn de consequenties als een organisatie geen meldcode heeft?**
28. **Zijn er al resultaten bekend van organisaties die met een meldcode werken?**

1. Waarom is er een wet meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling?

Jaarlijks zijn ongeveer 200.000 mensen slachtoffer van huiselijk geweld en ongeveer 117.000 kinderen slachtoffer van kindermishandeling. Professionals kunnen een belangrijke rol spelen in het signaleren van deze vormen van geweld. Uit onderzoek blijkt dat professionals signalen van geweld en mishandeling niet altijd herkennen. Of dat ze niet weten wat te doen met de signalen.

Doel van de wet meldcode is dat er sneller en adequater wordt ingegrepen bij vermoedens van huiselijk geweld en kindermishandeling. De meldcode biedt een concreet stappenplan waaruit blijkt wat professionals moeten doen bij signalen van geweld. En dat werkt. Professionals met een meldcode grijpen drie keer vaker in dan professionals zonder meldcode.

2. Waarom is er sprake van een meldrecht en geen meldplicht?

Er is geen bewijs dat een wettelijke meldplicht leidt tot het terugdringen van huiselijk geweld en kindermishandeling.

In het buitenland blijkt dat een meldplicht leidt tot veel onterechte meldingen (tot 79%), omdat professionals alle mogelijke signalen melden uit angst voor aansprakelijkheid in geval van het niet melden. Dit leidt tot onnodige belasting van de Advies- en Meldpunten Kindermishandeling en Steunpunten Huiselijk Geweld en onnodige stigmatiserende onderzoeken binnen het gezin. Bovendien blijkt de meldcode effectief. Professionals met een meldcode grijpen drie keer vaker in dan professionals zonder meldcode.

Kortom: een meldplicht heeft een aantal grote nadelen en heeft geen toegevoegde waarde ten opzichte van een goed en breed toegepaste verplichte meldcode.

3. Wat verplicht de wet meldcode?

De wet meldcode verplicht organisaties om een meldcode in de eigen organisatie te implementeren en het gebruik en kennis hiervan te bevorderen.

4. Wat is een meldcode?

Een meldcode is een stappenplan dat professionals ondersteunt bij het signaleren van en handelen bij (vermoedens van) huiselijk geweld en kindermishandeling.

5. Voor welke sectoren is het hebben van een meldcode verplicht?

De verplichte meldcode geldt voor de volgende sectoren:

- **Gezondheidszorg:** bijv. artsen, verpleegkundigen, verloskundigen, tandartsen, fysiotherapeuten, kraamzorg en geestelijke gezondheidszorg psychologen
- **Onderwijs:** bijv. onderwijspersoneel, en leerplichtambtenaren;
- **Maatschappelijke ondersteuning (welzijn):** bijv. algemeen maatschappelijk werkers, (thuis) zorgmedewerkers, welzijnswerkers en personeel in de sport, MEE consultants, jongerenwerkers en peuterspeelzaalpersoneel;
- **Jeugdzorg:** bijv. medewerkers Bureau Jeugdzorg, gedragswetenschappers en medewerkers van zorgaanbieders;
- **Kinderopvang:** bijv. personeel kinderdagverblijf en gastouders
- **Justitie:** bijv. reclasseringswerkers en groepswerkers van de justitiële jeugdinrichtingen.

6. Waarom worden bijvoorbeeld dierenartsen niet in de verplichting meegenomen?

De wet is verplicht voor de sectoren Gezondheidszorg, Onderwijs, Kinderopvang, Maatschappelijke ondersteuning, Jeugdzorg en Justitie. Dit omdat deze sectoren het meest contact hebben met de mensen zelf. Dierenartsen en andere professionals die niet verplicht zijn met een meldcode te werken, kunnen dit uiteraard wel op eigen initiatief doen. Hiervoor kunnen ze het basismodel meldcode gebruiken, te downloaden op www.meldcode.nl

7. Voor welke vormen van geweld geldt de wet meldcode?

De wet meldcode geldt voor alle vormen van geweld huiselijk geweld en kindermishandeling, waaronder seksueel geweld, vrouwelijk genitale verminking (meisjesbesnijdenis), eengerelateerd geweld, huwelijksdwang en ouderenmishandeling.

8. Geldt de wet ook voor zelfstandig werkende professionals?

Ja, ook zelfstandig werkende professionals zoals huisartsen moeten beschikken over een meldcode en hun kennis op het gebied van huiselijk geweld en kindermishandeling op peil houden. Zij kunnen daarvoor gebruik maken van meldcodes van hun beroeps- en bracheorganisaties.

9. Wat is rol van de branche- en beroepsverenigingen?

De branche- en beroepsverenigingen ondersteunen de organisaties bij de implementatie en het gebruik van de meldcode.

Het is hun taak om een (uniforme) meldcode binnen de beroepsgroep uit te dragen. Daarnaast informeren zij de organisaties en de beroepskrachten hoe om te gaan met (vermoedens van) huiselijk geweld en kindermishandeling en waar ze terecht kunnen met vragen.

10. Wat is de rol van (centrum)gemeenten?

Van de gemeenten wordt verwacht dat zij een actieve bijdrage leveren bij het bekend maken en positief uitdragen van de meldcode. Hun taak is er op toe te zien dat organisaties in de sector maatschappelijke ondersteuning een meldcode vaststellen en het gebruik er van bevorderen.

Centrumgemeenten hebben een regionale taak voor beleid op het gebied van geweld in huiselijke kring en zijn, in overleg met de regiogemeenten, verantwoordelijk voor het maken van samenwerkingsafspraken in de regio.

Ook zijn de centrumgemeenten verplicht om een Steunpunt Huiselijk Geweld in stand te houden. Meer informatie over de rol van gemeenten vindt u in factsheet voor gemeenten in de toolkit op www.meldcode.nl

11. Waar moet een meldcode minimaal aan voldoen?

De meldcode dient minimaal te bestaan uit de volgende vijf stappen:

1. In kaart brengen van de signalen
2. Collegiale consultatie en zonodig raadplegen van het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling, het Steunpunt Huiselijk Geweld of een deskundige op het gebied van letselduiding.
3. Gesprek met de cliënt of leerling
4. Weging van het (vermoeden van) geweld of mishandeling: bij twijfel altijd het AMK of SHG raadplegen
5. Beslissen: hulp organiseren of melden

Verder moet een meldcode aan onderstaande minimumeisen voldoen:

- een verantwoordelijkheidsverdeling voor de diverse groepen medewerkers binnen de organisatie (inclusief de eindverantwoordelijkheid voor de beslissing over het al dan niet melden),
- specifieke aandacht voor bijzondere vormen van geweld, die speciale kennis en vaardigheden van personeel vereisen (met name Eergerelateerd geweld en Vrouwelijke Genitale Verminking),
- overweging om te melden in de Verwijsindex Risicjongeren (indien van toepassing)
- specifieke aandacht voor de wijze waarop professionals moeten omgaan met vertrouwelijke gegevens

12. Wat is de functie van het basismodel meldcode?

In opdracht van het ministerie is een basismodel voor de meldcode gemaakt, te vinden op www.meldcode.nl. Het model fungeert als voorbeeld en hulpmiddel waarmee men binnen de genoemde sectoren een meldcode voor de eigen organisatie of praktijk kan vaststellen.

13. Hoe is het basismodel tot stand gekomen?

Het basismodel is ontwikkeld door een werkgroep met vertegenwoordigers van de ministeries van VWS, Veiligheid & Justitie en Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en verschillende instanties uit het veld, waaronder de KNMG en Bond Katholiek Primair Onderwijs. Vervolgens is het basismodel ter consultatie voorgelegd aan een tiental verschillende branche- en beroepsorganisaties afkomstig uit het onderwijs, de zorg, welzijn en de justitie.

14. Welke minimumeisen zijn toegevoegd en waarom?

- De kindcheck [zie ook vraag 24] is toegevoegd voor professionals die met volwassenen werken.
- Bij de collegiale consultatie (stap 2) wordt de optie genoemd om een deskundige op het gebied van letselduiding [zie ook vraag 25] te raadplegen.
- Bij de weging van het geweld (stap 4) is het verplicht om het AMK of SHG te raadplegen bij twijfel over de aard en ernst van het geweld of over de vervolgstappen.

Deze toevoeging zijn gedaan op verzoek van de Tweede Kamer (moties) tijdens de behandeling van het wetsvoorstel meldcode.

15. Wat is de relatie met de verwijfsindex risicojongeren (VIR)?

De verwijfsindex risicojongeren (VIR) en de meldcode zijn ondersteunend aan elkaar. Het is (indien van toepassing) verplicht om in de meldcode de overweging op te nemen om een melding te doen in de VIR. Het is niet de bedoeling dat een professional moet kiezen tussen het gebruik van een meldcode en het doen van een melding aan de VIR.

De VIR is een digitaal systeem bedoeld om hulpverleners die werken met dezelfde jongere met elkaar in contact te brengen. De VIR stelt professionals, die een bepaalde jeugdige hebben gemeld, op de hoogte van elkaars betrokkenheid bij die jeugdige. Een melding aan de VIR bevat persoonsgegevens van de gemelde jeugdige en contactgegevens van de melder.

Een melding na het doorlopen van de meldcode is bedoeld om het huiselijk geweld of de kindermishandeling te stoppen en hulpverlening op gang te brengen. Indien professionals zelf in staat zijn voldoende hulp te organiseren, is een melding bij het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling of Steunpunt Huiselijk Geweld niet nodig,

16. Hoe kunnen de professionals opgeleid worden in het werken met een meldcode?

Het ministerie van VWS heeft een basistraining 'Werken met een Meldcode' en een train-de-trainer ontwikkeld voor wie zich goed wil voorbereiden op het werken met een meldcode. In de databank bij- en nascholing meldcode vindt u aanbieders van deze trainingen. Ook andere trainingen op het gebied van huiselijk geweld en/of kindermishandeling zijn in de databank te vinden.

Ook zijn e-learning modules ontwikkeld door The Next Page in samenwerking met VWS. De landelijke e-learning bestaat uit:

- Een voorlichtingsmodule 'Werken met een meldcode' voor professionals. In deze module wordt ingegaan op het werken met de stappen uit de meldcode, de verschillende vormen van geweld in huiselijke kring en de rol van ketenpartners.
- Een module 'Werken met een meldcode' voor managers. De module leert werkgevers hoe zij de meldcode in hun organisatie kunnen implementeren.
- Verdiepende modules voor bepaalde beroepsgroepen, zoals huisartsen, kinderopvangwerkers en leerkrachten. Met deze modules kunnen professionals oefenen met het herkennen van signalen.

Voor de databank en e-learning modules zie de toolkit op www.meldcode.nl

17. Waarom is huiselijk geweld en kindermishandeling samengevoegd in één meldcode?

Huiselijk geweld en kindermishandeling zijn vaak onlosmakelijk met elkaar verbonden. Partnergeweld valt onder de definitie van huiselijk geweld, maar komt vaak voor in combinatie met kindermishandeling. Wanneer kinderen getuige zijn van geweld in het gezin, wordt dat ook gezien als een vorm van kindermishandeling.

Een meldcode voor zowel huiselijk geweld als kindermishandeling ligt ook voor de hand omdat professionals bij signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling dezelfde stappen doorlopen.

18. Wanneer mag een professional het beroepsgeheim doorbreken?

Sinds de invoering van de wet meldcode bestaat er een meldrecht voor huiselijk geweld. Dit houdt in dat professionals bij signalen van huiselijk geweld, net als nu al is geregeld voor kindermishandeling, hun beroepsgeheim mogen doorbreken om een melding te doen. Er kan dus ook gemeld worden zonder toestemming van de cliënt.

19. Hoe werken het AMK en Steunpunt Huiselijk Geweld samen?

Volgens de wet zijn SHG's en het AMK verplicht elkaar in kennis te stellen van een melding van (een vermoeden van) huiselijk geweld als er sprake is van (een vermoeden van) kindermishandeling en vice versa. Beide meldpunten zijn vervolgens verantwoordelijk voor de melding en dienen daarom hun betrokkenheid onderling af te stemmen. Ook moet de (centrum)gemeente een goede samenwerking tussen het SHG en AMK te bevorderen. In een samenwerkingsovereenkomst hebben het SHG en AMK afspraken gemaakt over hun samenwerking. Naar verwachting op 1 januari 2015 worden de SHG's en AMK's samengevoegd tot een organisatie.

20. Moeten vrijwilligers ook met een meldcode werken?

Vrijwilligersorganisaties zijn niet verplicht te beschikken over een meldcode. Wanneer vrijwilligersorganisaties op eigen initiatief met een meldcode werken, juicht het Rijk dit van harte toe.

Organisaties die met vrijwilligers werken waarvoor de verplichting wel geldt, kunnen in hun eigen meldcode aangeven welke rol deze vrijwilligers kunnen spelen. Dit zal verschillen naar soort vrijwilliger en organisatie.

Meer informatie vindt u in de folder 'Als vrijwilligers zich zorgen maken' in de toolkit meldcode op www.meldcode.nl

21. Welke hulpmiddelen zijn er als ik de meldcode binnen mijn organisatie wil implementeren?

Er is een toolkit voor de implementatie van de meldcode ontwikkeld. Deze bestaat uit:

- Basismodule "Werken met een meldcode"
- Landelijk E-learning modules "Werken met een meldcode"
- Databank bij- en nascholing meldcode
- Landelijke Basismodel meldcode
- Standaard presentatie voor de invoering
- Checklist implementatie meldcode binnen eigen organisatie
- Meldcode app voor de smart phone en tablet

Voor meer informatie over deze instrumenten, zie www.meldcode.nl

22. Hoe verhoudt de landelijke meldcode zich tot meldcode uit de RAAK-regio's, sectorspecifieke of andere regionale meldcodes?

Het landelijke basismodel van de meldcode is een handreiking waarmee organisaties, regio's of sectoren hun eigen meldcode kunnen opstellen. Sectorspecifieke en regionale meldcodes betreffen meestal een verfijning van de landelijke meldcode. Het is ook de bedoeling dat de landelijke meldcode verder wordt uitgewerkt.

De sectorspecifieke en regionale meldcodes moeten volgens de wet voldoen aan de minimumeisen (zie ook vraag 11). Ook moet het personeel getraind zijn in het signaleren van huiselijk geweld en kindermishandeling en het werken met een meldcode. Is dit het geval, dan voldoet de meldcode aan de wet.

23. Welke gemeenteambtenaren moeten werken met een meldcode?

Alleen leerplichtambtenaren zijn verplicht te werken met een meldcode. Daarnaast bevelen wij aan een meldcode op te stellen voor ambtenaren die in het kader van de Wet maatschappelijke ondersteuning in direct contact staan met cliënten. Denk bijvoorbeeld aan jongerenwerkers of medewerkers van een Wmo-loket, als die in dienst zijn van de gemeente.

Indien (ook) voor andere ambtenaren die veel in contact staan met cliënten een meldcode wordt opgesteld, zoals consulenten werk en inkomen, dan juicht het Rijk dit van harte toe.

Toelichting

Met de wet verplichte meldcode worden andere wetten gewijzigd. Het is dus geen wet met 'eigen' artikelen. Omdat de leerplichtwet wordt gewijzigd, geldt de verplicht straks voor leerplichtambtenaren. De wet inburgering en wet werk en inkomen worden bijvoorbeeld niet gewijzigd. Daarom geldt de verplichting niet voor de consulent werk & inkomen of consulent inburgering.

Hoewel de Wet maatschappelijke ondersteuning wel wordt gewijzigd, zijn om wetstechnische redenen alleen 'derden' die maatschappelijke ondersteuning bieden verplicht om over een meldcode te beschikken. Dit betekent dat bijvoorbeeld het Wmo-loket dus wel verplicht is te beschikken over een meldcode als die wordt bememd door niet-ambtenaren. Het Rijk vindt het wel wenselijk als Wmo-ambtenaren die in contact staan met cliënten beschikken over een meldcode.

24. Wat is een kindcheck?

De kindcheck wil zeggen dat professionals in hun contacten met volwassen cliënten uit een bepaalde doelgroep, moeten onderzoeken of de cliënt kinderen heeft die van hem afhankelijk zijn. Het gaat om cliënten die in een medische conditie of in omstandigheden verkeren die risico's kan opleveren voor de veiligheid van kinderen. Bijvoorbeeld als een ouder zwaar verslaafd is, een zeer ernstige depressie heeft, of een andere psychische stoornis, waardoor zijn gedrag veiligheidsrisico's oplevert voor zijn kinderen. In alle gevallen waarin de professional ook maar enige twijfel heeft of de kinderen, vanwege de situatie van de cliënt, veilig zijn, volgt hij de stappen van de meldcode.

25. Is het verplicht een deskundige op het gebied van letselduiding te raadplegen?

Nee, dat is niet verplicht. Met name in de medische sector kan het wel van belang zijn een deskundige in te schakelen op het gebied van letselduiding. In andere sectoren ligt het voor de hand om, zo nodig, forensische expertise in te schakelen via het Advies – en Meldpunt Kindermishandeling of het Steunpunt Huiselijk Geweld.

26. Op welke manier is het toezicht op de wet geregeld?

De Inspectie voor de Gezondheidszorg, Onderwijsinspectie, Inspectie Jeugdzorg en Inspectie Veiligheid & Justitie controleren of de organisaties in hun sectoren over een meldcode beschikken en hun personeel scholen. Bij de sectoren kinderopvang en maatschappelijke ondersteuning houdt de gemeente toezicht.

27. Wat zijn de consequenties als een organisatie geen meldcode heeft?

De inspectie kan overgaan tot handhaving en eventueel een bestuurlijke boete opleggen. Gemeenten kunnen op grond van de Algemene wet bestuursrecht (Awb) een last onder dwangsom opleggen.

28. Zijn er resultaten bekend van organisaties die met een meldcode werken?

De gemeente Rotterdam boekt mooie resultaten. 85% van de Rotterdamse zorg-, welzijn- en onderwijsorganisaties heeft zich aangesloten. Dat betekent dat 540 Rotterdamse organisaties al met een meldcode werken. Er zijn 780 aandachtfunctionarissen.

Nog belangrijker is het effect van hun werken met de meldcode. Het aantal adviezen van het AMK steeg in Rotterdam van 1952 naar 2723. Het aantal consulten nam toe van 348 naar 1067.

Een ander voorbeeld is het ouderprotocol Haaglanden, een vorm van de kindcheck. Haagse ziekenhuizen en het AMK signaleren samen risico's op basis van ouderkenmerken. Na onderzoek bleek 91% van de AMK-meldingen terecht.